

4. Developing Sustainable Tourism in Bosnia and Herzegovina (Turizam). URL: <https://chemonics.com/projects/promoting-bosnia-and-herzegovina-as-a-competitive-tourist-destination>

5. Ogroman skok broja turista u BiH: Evo odakle ih najviše stiže. URL: <https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/ogroman-skok-broja-turista-u-bih-evo-odakle-ih-najvise-stize-775930> (дата звернення: 20.02.2023).

6. Statistika turizma. Kumulativni podaci, januar — decembar 2016. URL: https://web.archive.org/web/20190530180338/http://www.bhas.ba/saopstenja/2017/TUR_2016_%20M01-12_001_%2001_bos.pdf (дата звернення: 20.02.2023).

7. U 2018. godini BiH posjetilo više od 1,4 miliona turista. URL: <https://web.archive.org/web/20190323035826/http://ba.n1info.com/Vijesti/a314652/U-2018.-godini-BiH-posjetilo-vise-od-1-4-miliona-turista.html> (дата звернення: 20.02.2023).

8. U BiH u 2017. godini ostvareno 2,6 miliona noćenja. URL: <https://web.archive.org/web/20180217141950/http://ba.n1info.com/a241980/Vijesti/Vijesti/U-BiH-u-2017.-godini-ostvareno-2-6-miliona-nocenja.html> (дата звернення: 20.02.2023).

ilevytska@nubip.edu.ua

Левицька І. В.

д.е.н., професор

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ (Україна)

РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ, ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРАКТИКИ ЄС

Анотація. Висвітлено проблеми економічного розвитку сільських територій враховуючи досвід Європейського союзу. Проаналізовано ключові позиції розвитку сільського туризму в період повномасштабних бойових дій на території нашої країни. Висвітлено проблеми економічного розвитку сільських територій враховуючи досвід Європейського союзу. Проаналізовано ключові позиції розвитку сільського туризму в період повномасштабних бойових дій на території нашої країни.

Ключові слова: сільський туризм, пандемія, повномасштабна війна, турпродукт.

Високий рівень глобалізації світового соціально-економічного простору призводить, як не дивно, до зростання цінності певних відмінностей, індивідуальностей, специфічних рис, що робить саме використання місцевих особливостей (як природних чи історичних, так і культурних і виробничих) ключовими факторами успішного економічного розвитку окремих сільських територій. У той же час, саме сільські території характеризуються найнижчим рівнем використання їх потенціалу і є значно менш розвиненими, порівняно з міськими — мають гірші демографічні показники, нижчий рівень оплати праці, несприятливу ситуацію із зайнятістю тощо. Саме тому забезпечення розвитку сільських територій впродовж тривалого часу є одним із ключових завдань урядових кіл розвинених держав, в тому числі і країн Європейського Союзу, а також міжнародних інституцій та організацій.

На глобальному рівні єдина загальна система розвитку зеленого та сільського туризму поки що відсутня, хоча є ряд загальноприйнятих принципів і підходів щодо здійснення. Оскільки сільський туризм досить динамічно розвивається за кордоном і становить значний сектор туристичної індустрії, то з метою виявлення найуспішніших підходів до його розвитку доцільно провести дослідження практики розвитку індустрії та інфраструктури зеленого та сільського туризму за кордоном. Існує декілька відмінних між собою концепцій зеленого та сільського туризму, з різними поставленими цілями та завданнями. При цьому в багатьох країнах зелений і сільський туризм розглядається як один з провідних напрямків розвитку національної туристичної галузі, що знаходить відображення в національних концепціях розвитку туризму.

Успіх сільського туризму, який в ряді країн став перетворюватися з допоміжної підгалузі сільського господарства в самостійний і конкурентоспроможний сектор послуг, сприяв його цілеспрямованому розвитку в різних країнах світу. Узагальнюючи, можливо виділити наступні чотири концепції управління розвитком зеленого та сільського туризму:

1. Західно-Європейська — акцент на екологічному аспекті, підтримка реконструкції засобів розміщення і туристичної інфраструктури;
2. Східно-Європейська — акцент на відпочинку в сільській місцевості, в якому головну роль відіграє системна державна підтримка розвитку сільського та зеленого туризму;
3. Англо-американська — акцент на не дороге розміщення в сільській місцевості;
4. Азіатська — акцент на демонстрацію елементів національної культури.

В Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСД) дійшли висновку, що туризм є одним із ключових важелів економічного зростання для сільських територій, особливо заснований на активному використанні місцевих природних і фермерських ресурсів, культури, ремесел, кулінарних традицій тощо, адже він допомагає не лише створювати нові місця, а й формувати ланцюги поставок на місцевому рівні.

В країнах Європейського Союзу послуги сільського туризму характеризуються значною популярністю, формуючи від 10 до 20 % доходу населення сільських територій [1], а зростаючий попит на них обумовив необхідність диверсифікації пропонованих туристичних продуктів за рахунок:

- організації пригодницьких подорожей, адаптованих до кожного сезону;
- природного екотуризму;
- сільського гастрономічного туризму;
- туристичних послуг із практичним залученням до виконання агро-робіт, до певних ремесел тощо [2].

У той же час, варто відзначити, що до 2020 року ключовою в питаннях розвитку сільських територій у країнах ЄС була саме аграрна політика (Common Agricultural Policy (CAP)), ключові пріоритети якої зводились до: передачі знань та інновацій, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських виробництв, покращення управління ризиками, сприяння ресурсоефективності та збереженню екосистем, підтримка до переходу на низьковуглецеві виробничі технології тощо, зниження бідності та розвитку сільських територій. З урахуванням вказаної політики розроблялися конкретні програми заходів у кожній з країн-членів, створювалися відповідні структури й організації, велася активна діяльність, що дозволило значно покращити ситуацію з економічним становищем сільських територій.

Однак проведене у 2020 році Європейською Асоціацією розвитку сільських територій (European Association for Rural Development (ELARD)) дослідження [3] дозволило виявити зовсім інший пласт проблем сільської місцевості. Так, близько 80,2 % опитаних відзначили необхідність мати вибір на ринку зайнятості, тобто мати можливість вибору сфери та виду діяльності, а також можливість гідної праці, а переважна більшість респондентів з числа найбільш необхідних їм послуг відзначили саме послуги з охорони здоров'я, отримання освіти, догляд за людьми похилого віку та індивідами з особливими потребами, а також доступне житло.

Результати вказаного дослідження стимулювали керівні структури Європейського Союзу переглянути свої підходи до розвитку сільських територій, результатом чого стала нова політика розвитку сільських територій [1], одним із ключових дев'яти об'єктів якої визначені саме зусилля з оновлення поколінь, тобто боротьба з низьким рівнем зайнятості, депопуляцією та старінням населення сіл.

В Україні, базуючись на досвіді європейських країн, також діє система екологічної сертифікації та добровільної категоризації «Зелена садиба», яка розроблена всеукраїнською Спілкою сприяння розвитку сільського зеленого туризму. Схеми сертифікації побудована на принципах зменшення шкідливого впливу агротуристичного об'єкту на екологію, підтримка народних традицій та ремесел, підтримка місцевої економіки, розвиток екологічно сприятливих видів розваг і відпочинку». На підставі вивчення досвіду європейських країн можливо виділити напрямки та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні при вдосконаленні законодавчого регулювання сільського зеленого туризму, а саме:

- пільговий режим оподаткування;

- спільний розвиток сільської місцевості та туризму за фінансової підтримки приватного сектору та координації уряду;
- поділ району на зони відпочинку та зелені зони;
- розвиток агротуристичного бізнесу пов'язаний з курортним, спеціалізація на гастрономічних і дегустаційних турах;
- виникнення спеціальних готелів у сільській місцевості біля монастирів;
- зайнятість гостей у зборі трав, приготуванні молокопродуктів, вигоні худоби;
- приморські агросадиби, кінні ферми, винні агросадиби, рибальські будинки;
- етнографічні види сільського зеленого туризму.

В контексті України маємо відзначити наявність ідентичних проблем, особливо в частині доступу сільського населення до якісних медичних та освітніх послуг, транспортної інфраструктури, не кажучи вже про можливість працевлаштування чи гідну оплату праці. Крім того, ще й розвиток сільського туризму в нашій державі перебуває на зародковому етапі, якщо не брати до уваги територію Західної України, а це, як свідчить практика, формує значну частину і робочих місць і доходів населення в сільській місцевості.

Кожна країна вибирала свої методи організації сільського зеленого туризму і в процесі розвитку цього бізнесу єдиного напрямку не існує. У кожній державі свої поняття про комфорт і гостинність. Кожна країна відрізняється своїми кліматичними та етнокультурними умовами. Таким чином, можна зробити висновок на основі вище проаналізованих досліджень, що основними напрямками розвитку сільського зеленого туризму України мають стати: створення сприятливих умов для отримання податкових пільг та кредитів для власників агросадиб, рекламування послуг сільських господарств, випуск різноманітних путівників, поширення різноманітних видів агротуристичного бізнесу, у тому числі курортна спеціалізація сільського зеленого туризму.

Виходячи з наведеного, маємо відзначити, що на даному етапі, тобто в період повномасштабних бойових дій на території нашої країни, значні можливості для розвитку набуває саме сільський туризм, адже обмежені можливості в пересуванні країною, зниження рівня доходів та актуалізація природної потреби у відпочинку від щоденних стресів міського життя формують у індивідів запит на короткостроковий (з ночівлею або без) відпочинок у сільській місцевості.

Література

1. Рутинський М. Й., Зінько Ю. В. Зелений туризм. К.: Знання, 2008. 271 с.
2. Augère-Granier M., McEldowney J. EU rural development policy: impact, challenges and outlook / European Parliamentary Research Service. 2021, July. URL : [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690711/EPRS_BRI\(2021\)690711_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690711/EPRS_BRI(2021)690711_EN.pdf)
3. Rural tourism & EU economic diversification policies / Regional Expert Advisory Working Group on Economic Diversification through Rural Tourism — Kick-off Meeting, Skopje, 24th January 2019. URL : https://seerural.org/wp-content/uploads/2019/02/Presentation_IE_K-Hyvaerinen_190124.pdf
4. Which future do you want in rural areas? / Summary of responses from the Macro survey. 2020, May–August. URL : http://elard.eu/wp-content/uploads/2020/10/ELARD_REDR_Report.pdf

makli12@ukr.net

Приходько З. В.

к.геогр.н., доцент

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Україна

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ВДБУДОВИ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІСЛЯ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ

Анотація. Проаналізовано досвід відновлення та розвитку туристичної діяльності країн після воєнних конфліктів. Розглянуто чинники, що забезпечили успішний розвиток туризму в Німеччині, Ізраїлі, Грузії, Хорватії. Визначено основні напрямки відновлення туристичної діяльності України.

Ключові слова: воєнний конфлікт, війна, туристична діяльність, воєнний туризм.